

ČÁST I.

Obecné otázky úpravy
mezinárodního práva
soukromého v rámci
evropského práva

Vymezení základních pojmů

1.1 Evropské mezinárodní právo soukromé a pracovní právo – základní východiska

Úprava mezinárodního práva soukromého v rámci evropského práva¹ patří k velmi specifickým oborům. Předně se jedná o **obor průřezový**, ve kterém se nerozlučně mísí aspekty práva mezinárodního, evropského i vnitrostátního a pochopení dané látky nutně vyžaduje reflexi všech těchto aspektů.

Jedná se současně o **obor velmi dynamický**. Politická situace v EU sice nijak zvláště nepřeje hmotněprávní unifikaci v rámci konkrétních právních oborů – např. jednotný občanský zákoník je i při tom neoptimističtějším pohledu hrdou daleké budoucnosti. Nicméně to je právě situace, ze které mezinárodní právo soukromé profituje a která vytváří úrodnou půdu jednak pro transformaci instrumentů stávajících, jednak pro přípravu instrumentů nových. Speciální rys norem tohoto oboru, pro které je příznačná zejména určitá autonomie, neutralita a univerzalita, jsou důvodem toho, že je unifikace kolizních, resp. procesních norem vnímána jako mnohem méně invazivní oproti unifikaci hmotného práva a tím pádem je i mnohem snadnější. Díky tomu se evropské mezinárodní právo soukromé stalo oborem zahrnujícím velmi rozsáhlou materii zahrnující zejména významné a poměrně rozsáhlé unifikace norem kolizních a procesních, k nimž navíc existuje bohatá judikatura.

Evropské mezinárodní právo soukromé je však, i přes výše uvedené, **stále relativně mladou, novou disciplínou**, jejíž bouřlivý rozvoj není otázkou více než několika málo let, maximálně dvou dekád. Novinkou je do jisté míry (pořád ještě) i evropská integrace České republiky. Česká republika se stala členským státem EU před téměř deseti lety – což by sice teoreticky měla být dostatečně dlouhá doba pro koherentní propojení evropského práva s českým právním řádem, ale

¹ Tato publikace vychází z toho, že právní teorie se dnes již přiklonila k označení „evropské právo“ a záměrně se tak vyhýbá použití archaičtějšých pojmů „právní systém EU“, „unijní právo“, resp. „právo EU“, popř. „komunitární právo“, a to i přes možné výhrady, které lze k takovému zjednodušujícímu pojetí mít.

prakticky tomu tak úplně není. Aplikační praxe v tomto směru stále zaznamenává řadu výzev, orientace v právu EU zdaleka není samozřejmostí a navíc i čistě psychologicky je právo EU do jisté míry stále vnímáno jako něco „nového“, a to spíše v těch negativních konotacích. Což je do jisté míry pochopitelné – neboť evropské právo obecně a tím pádem i jeho dílčí obory jsou z povahy věci obory nepříliš „uživatelsky přívětivými“. Pro správné pochopení a aplikaci evropského práva není možné se pohybovat pouze v rámci jednoho (českého) právního systému, vystačit si jenom s českou judikaturou a není ani radno spoléhat se výlučně na české znění příslušných právních předpisů. To s sebou pochopitelně přináší značné nepohodlí. K výslednému diskomfortu dále přispívá i fakt, že evropské mezinárodní právo soukromé je (jako ostatně celé evropské právo) disciplína značně fragmentární – postihuje (a to nikoli v rovnoměrném detailu) pouze určité vybrané právní obory, segmenty či instituty, které jsou využitelné z hlediska evropské integrace a současně akceptovatelné členskými státy. Ani tento aspekt samozřejmě k přehlednosti daného právního oboru nepřispívá.

Výše uvedené obecné charakteristiky evropského mezinárodního práva soukromého by mohly být vnímány spíše jako negativní reklama na tento obor. Zatím však nebylo uvedeno to nejpodstatnější: že se jedná o **obor abnormálně pestrý, zajímavý a zejména nesmírně důležitý pro praxi**. Není třeba dlouze rozvádět, že právní i jiné vztahy s obchodními i jinými zahraničními partnery jsou dennodenní skutečností, přítomnost nejrůznějších druhů mezinárodních prvků se stala nedílnou součástí našich životů a odráží se tím pochopitelně i ve významu dotčené právní regulace.

Pokud jsem výše uvedla, že evropské mezinárodní právo soukromé je oborem pestrým, zajímavým a důležitým pro praxi, tyto kvality se v plné míře uplatňují i pro **obor pracovního práva**. Opět není nutné vysvětlovat notoriety, že málokterý obor se s dennodenní relevancí dotýká života většiny populace – ať již figuruje na straně zaměstnanecké či zaměstnavatelské. Ani pracovní právo navíc není statickou záležitostí a jedním z určujících trendů několika posledních desetiletí je mobilita pracovní síly. Pracovněprávních vztahů s mezinárodním prvkem v důsledku této mobility kontinuálně přibývá a je třeba řešit důsledky z toho vyplývající. A to je právě jednou z mnoha úloh evropského mezinárodního práva soukromého.

Téma této knihy proto vyžadovalo **specifické zpracování**, pro které je určující zejména snaha o nalezení vyváženého kompromisu mezi popisem obecných aspektů evropského mezinárodního práva soukromého, který by měl přispět ke komplexnímu vnímání úlohy pracovního práva v rámci tohoto systému, a mezi komentářem ke konkrétním instrumentům, ať již mají zřejmě pracovněprávní implikace, anebo je možné o takových implikacích pouze spekulovat.

1.2 Mezinárodní právo soukromé

Mezinárodní právo soukromé je tradičně **samostatným odvětvím/oborem** právního řádu každého státu. Předmětem úpravy tohoto oboru jsou soukromoprávní vztahy – zejm. vztahy občanskoprávní (včetně vztahů rodinného práva), obchodněprávní a pracovněprávní.² Specifikem těchto vztahů je existence mezinárodního (zahraničního, přeshraničního, cizího) prvku, tj. jedná se o právní vztahy, u nichž lze konstatovat určitý vztah k zahraničí.³

Z výše uvedeného vyplývá, že **účastníky vztahů** s mezinárodním prvkem jsou vždy subjekty soukromého práva, tedy fyzické a právnické osoby, které nevystupují jako subjekty práva veřejného (za daných předpokladů může být tedy účastníkem těchto vztahů i stát). Výraz „mezinárodní“ v názvu tohoto oboru je tedy do jisté míry zavádějící v tom smyslu, že neoznačuje **původ právních norem této disciplíny** – tyto normy nejsou, resp. nemusejí být supranacionálního původu. Naopak pravidla mezinárodního práva soukromého jsou originálně předmětem čistě vnitrostátní úpravy, záležitostí národního práva a každý stát tak disponuje vlastní úpravou této problematiky. Teprve sekundárně se tato pravidla stala předmětem harmonizace na mezinárodní úrovni (ať již v rámci ES/EU či mimo tento rámec).⁴

Vztah k jinému (zahraničnímu) právnímu řádu je typicky dán okolností, že jeden ze subjektů daného právního vztahu vykazuje těsné sepětí s jiným státem (jedná se např. o cizího státního příslušníka či zahraniční společnost), anebo je takový vztah dán u (nepřímého) předmětu daného právního poměru (např. věci či autorského práva), jehož se chování účastníků týká (předmětem koupě je nemovitost v zahraničí, autor usiluje o ochranu svého díla i za hranicemi svého domovského státu apod.).

Mezinárodní prvek může však samozřejmě nabývat i jiné podoby – může jít o skutečnost, která je pro vznik nebo existenci určitého vztahu významná (např. škodu v zahraničí, která má přeshraniční dosah), nebo

² K problematice kvalifikace soukromoprávních norem blíže Rozehnalová, N., Týč, V., Novotná, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Brno: AUB Iuridica No. 206, Masarykova univerzita, 1998, s. 11–12.

³ České mezinárodní právo soukromé pracuje tradičně s pojmem „mezinárodní prvek“, zatímco Římské instrumenty existenci mezinárodního prvku definují prostřednictvím obrátů „vztah k právu různých zemí“, resp. „kolize právních řádů“; obsahově se nicméně jedná o totéž – vždy jde o akcentaci přeshraničního dosahu řešených právních vztahů.

⁴ Srov. např. *Bogdan Introduction*, s. 3.

je vztah k zahraničí dán v důsledku akcesorického právního vztahu (např. u zajištění závazku, který se řídí zahraničními právními předpisy). V pracovněprávních vztazích se mezinárodní prvek objevuje typicky v souvislosti s migrací zaměstnanců – např. při vyslání zaměstnance k dočasnému výkonu práce v jiném státě, resp. v souvislosti s přeshraničními podnikatelskými aktivitami – např. při zaměstnávání lokálních zaměstnanců společností se sídlem v jiném státě.

Při vymezení výrazu **mezinárodní prvek** je vhodné akcentovat i materiální hledisko – konkrétní právní vztah je možno považovat za soukromoprávní vztah s mezinárodním prvkem, jestliže vztah k zahraničí u některého jeho prvku je společensky dostatečně významný,⁵ tj. není zjevně zanedbatelný. Korektivem takové relevance mezinárodního prvku bude zejména očekávání účastníků.⁶ Pokud bude možné uzavřít, že účastníci s eventualitou, že by jejich poměr mohl mít režim vztahu s mezinárodním prvkem, oprávněně nepočítají, tento režim bude řešenému vztahu zpravidla odepřen.⁷

Např. pracovní poměr, který bude uzavřen mezi českým občanem a českou společností (s.r.o.), nebude chápán jako vztah s mezinárodním prvkem navzdory skutečnosti, že dotčená s.r.o. má pouze zahraniční společníky.

Základní funkcí mezinárodního práva soukromého, stejně jako jakéhokoli jiného právního oboru, je pochopitelně regulace právních vztahů, které jsou předmětem jeho úpravy. S ohledem na specifickou povahu tohoto předmětu, která je dána existencí mezinárodního prvku, jsou v právních řádech jednotlivých států využívány **různé přístupy, jak vztahy spadající do tohoto právního odvětví regulovat**.⁸ Převládajícím způsobem, kterým normy mezinárodního práva soukromého dosahují svého účelu, je přitom metoda kolizní, tedy úprava prostřednictvím zvláštních (kolizních) norem určujících rozhodné právo pro daný soukromoprávní vztah (z něhož se následně zjistí obsah práv a povinností účastníků

⁵ Srov. *Kučera MPS*, s. 18

⁶ Srov. *Block*, s. 82.

⁷ I přes tento majoritní názor je nicméně nutné poznamenat, že v praxi bývá v mezinárodní vlastnické struktuře společností mezinárodní prvek občas spatřován a i někteří významní autoři v tomto ohledu prodělali jistý názorový vývoj – srov. *Kučera, Z. Mezinárodní právo soukromé*. 4. vydání. Brno: Doplněk, 1999, str. 18.

⁸ Detailní komentář k jiným možným způsobům výběru rozhodného práva srov. např. *Kučera MPS*, s. 36 a násled.

řešeného právního poměru). Významným prostředkem regulace je však i metoda přímá, která předpokládá existenci speciálních hmotněprávních norem určených pro regulaci právních vztahů s mezinárodním prvkem (které, na rozdíl od norem kolizních, pouze neodkazují na určitý právní řád, ale přímo obsahují věcnou úpravu práv a povinností účastníků).⁹

Mezi hmotněprávními normami mezinárodního práva soukromého a příslušnými procesními normami (tj. pravidly upravujícími řízení v soukromoprávních věcech, v nichž je obsažen mezinárodní prvek – tzv. mezinárodním právem procesním) existuje **mnohem užší spojitost, než je obvyklá korelace mezi hmotným a procesním právem**. Důvodem je zejména skutečnost, že pouze výjimečně se vyskytuje mezinárodní prvek v řízení, jehož předmětem je soukromoprávní vztah čistě vnitrostátní povahy (a naopak existence mezinárodního prvku v soukromoprávním vztahu automaticky implikuje potřebu aplikace norem mezinárodního procesního práva, je-li třeba soudní intervence).

Nicméně mezinárodní prvek se může vyskytnout i v rámci projednávání věci, která mezinárodní prvek nevykazuje, např. ve sporu o neplatnost výpovědi, kterou měl být rozváznán pracovní poměr mezi dvěma českými subjekty. Může přitom jít např. o potřebu provedení důkazu v cizině (pokud by se v uvedené příkladné situaci zaměstnanec dopustil porušení pracovní kázně během zahraniční pracovní cesty, přičemž okolnosti tohoto porušení by mohly být prokázány pouze výsledkem cizích státních příslušníků). Mezinárodní prvek může samozřejmě nabývat i jiné podoby – může jít o skutečnost, která je pro vznik nebo existenci určitého vztahu významná (např. o škodu v zahraničí, která má přeshraniční dosah), nebo je vztah k zahraničí dán v důsledku akcesorického právního vztahu (např. u zajištění závazku, který se řídí zahraničními právními předpisy).

Vzhledem k uvedené spojitosti je **vhodné chápat odvětví mezinárodního práva soukromého jako disciplínu zahrnující i normy mezinárodního práva procesního**. Z tohoto pojetí ostatně vychází i ZMPS, který pokrokově sloučil kolizní normy s normami mezinárodního práva procesního do jednoho právního předpisu. Na tuto úpravu navazuje i Nový ZMPS, který spojitost mezi kolizními a procesními normami dále prohlubuje, když procesní úpravu nevyčleňuje do separátní části zákona, ale obsahuje uživatelsky přívětivější (a koneckonců i logičtější) úpravu, kdy jsou procesní pravidla pro určení pravomoci soudu pro

⁹ V podrobnostech k oběma metodám regulace srov. kapitolu druhou.

jednotlivé okruhy soukromoprávních vztahů bezprostředně následována kolizními pravidly odkazujícími na rozhodné právo. Tato koncepce přitom není pouze českým specifikem, spojení kolizních a procesních norem se objevuje v obdobných národních úpravách mezinárodního práva soukromého řady jiných států.¹⁰ Podobně i většina zahraničních autorů vnímá mezinárodní právo procesní automaticky jako podmnožinu mezinárodního práva soukromého.¹¹

Při akceptaci tohoto pojetí a tím i významu, který mají procesněprávní normy pro aplikaci norem hmotného práva, lze potom **souhrnně pojem mezinárodního práva soukromého definovat** jako soubor právních norem, které výlučně upravují soukromoprávní vztahy (tj. vztahy práva občanského, obchodního, rodinného a pracovního) s mezinárodním prvkem, včetně právních norem upravujících postup soudů a jiných orgánů a účastníků, příp. i jiných osob, a vztahy mezi nimi vznikající v řízení o soukromoprávních věcech, v němž je obsažen mezinárodní prvek.¹²

Z perspektivy jednotlivých metod úpravy mezinárodního práva soukromého, jak jsou naznačeny výše, lze potom tento obor (**výstižně a přitom jednoduše definovat jako** obor zahrnující (i) kolizní normy, (ii) přímé hmotněprávní normy a (iii) normy mezinárodního procesního práva, jejichž společným cílem je regulace soukromoprávních vztahů s mezinárodním či přeshraničním prvkem.¹³

1.3 Pracovní právo

Pracovní právo tvoří soubor právních norem, které upravují v zásadě tři oblasti.¹⁴ Historicky první a současně nejdůležitější oblastí tohoto oboru je **individuální pracovní právo**. To bývá zpravidla chápáno jako soubor právních vztahů, v nichž pracovní sílu fyzické osoby užívá za odměnu jiný subjekt – zaměstnavatel, kterým je fyzická nebo právnická osoba. Jedná se tedy o úpravu vztahů mezi zaměstnanci a zaměstnavateli.

Druhou oblastí pracovního práva, která se v řadě případů prolíná s individuálním pracovním právem a doplňuje ho, je **kolektivní pracovní právo**. Kolek-

¹⁰ V rámci Evropy lze např. uvést Belgie, Bulharsko, Chorvatsko, Maďarsko, Slovensko, Slovinsko či Turecko (srov. v podrobnostech včetně znění jednotlivých úprav Bělohávek, A. J. *Mezinárodní právo soukromé evropských zemí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010).

¹¹ Srov. např. *Bogdan Introduction, Kuipers 2012, Blanpain ELL*.

¹² *Kučera MPS*, s. 22.

¹³ *Pauknerová EMPS*, s. 6, marg. č. 4.

¹⁴ Srov. též *Gamillscheg*, s. 295.

tivní pracovněprávní vztahy zahrnují právní vztahy mezi subjekty, které zastupují kolektivy zaměstnanců, a zaměstnavateli, resp. jejich sdruženími. Součástí kolektivního pracovního práva je však též soubor norem, které jsou výsledkem smluvněprávních jednání uvedených subjektů kolektivních právních vztahů (zejm. normativní část kolektivních smluv).

Třetí oblastí, která spadá do pracovního práva, je **právní úprava zaměstnanosti**, která zahrnuje zejména regulaci vztahů, které vznikají mezi příslušnými státními orgány, zaměstnavateli a zaměstnanci.

Pracovní právo historicky vzniklo z důvodu potřeby chránit slabší smluvní stranu pracovního vztahu, tj. zaměstnance. I v současné době je možno považovat **ochrannou funkci** za nejdůležitější a převažující funkci pracovního práva.¹⁵

1.4 Evropské právo soukromé

Posuneme-li se při vymezování potřebné terminologie na evropskou úroveň, prvním pojmem, u kterého je třeba se zastavit, je „**evropské právo soukromé**“. Jeho korelace s výše komentovanými obory, resp. následným vymezením oboru „evropské mezinárodní právo soukromé“ je velmi úzká. V kontextu této publikace je daný pojem vhodné chápat jako nadřazený k pojmu evropské mezinárodní právo soukromé (srov. s. 29), které je jedním z jeho odvětví. Mezi normy evropského práva soukromého se totiž zahrnují mimo jiné i pravidla, která by s ohledem na předmět úpravy podle vnitrostátní systematiky patřila do oboru mezinárodního práva soukromého, popř. pracovního práva.

Pojem evropské právo soukromé se však obecně traktuje **v několika významech**. Především má evropské právo soukromé význam *ius commune*, tj. představuje základ právních zásad, jakožto společných pravidel v kontinentálních státech, a to dokonce i pro oblast práva anglického. Tyto principy vycházejí ze společné římskoprávní tradice jednotlivých vnitrostátních systémů soukromého práva. V jiném smyslu se mluví o evropském soukromém právu jako o právním odvětví či odvětvích vytvořených právními akty orgánů EU, případně členskými státy ve formě mezistátních smluv.¹⁶

Uvedené je však třeba vidět skrze specifika evropského práva jako právního systému. Právní systém EU obecně, a totéž tedy platí i pro evropské soukromé právo, se jako systém od vnitrostátních řádů značně odlišuje – a to mj. v důsledku

¹⁵ Bělina, M. a kol. *Pracovní právo*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 3 a násl.

¹⁶ Tichý, L., aj. *Evropské právo*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 535.

toho, že jeho pravidla jsou orientována v podstatě na jeden **základní účel**, a sice fungování vnitřního trhu v širokém slova smyslu.

Vnitřní trh je obvykle charakterizován jako seskupení více států, kde byly odstraněny překážky vzájemného obchodu, jakož i omezení volného pohybu různých ekonomických faktorů za účelem vytvoření ekonomického prostředí homogenního charakteru. Vnitřní trh tak znamená zejména volný pohyb osob a zboží (ve smyslu odstranění různých materiálních, technických i daňových překážek), volné poskytování služeb (ve smyslu adekvátní liberalizace a včetně otevření národních trhů veřejných zakázek), volný pohyb kapitálu (včetně odstranění devizových omezení, opatření k zabránění několikanásobného zdanění apod.) a společná pravidla hospodářské soutěže.

Pro dosažení daného účelu bylo zapotřebí provést harmonizaci určitých oblastí soukromoprávních úprav v jednotlivých členských státech, neboť jen tak bylo možné dopracovat se k požadované vyšší integraci. Uvedený cíl je totiž podmíněn možností efektivního **uskutečňování základních tržních svobod**,¹⁷ což vyžadovalo přijetí celé řady harmonizačních opatření směřujících k vytvoření jednotných standardů, které byly následně inkorporovány do vnitrostátního práva členských států. A to je v podstatě základní metodou a úkolem evropského práva soukromého.

Z výše uvedeného tedy vyplývá především skutečnost, že evropské soukromé právo **nepředstavuje systematickou a komplexní úpravu** jednotlivých soukromoprávních institutů či dokonce celých právních odvětví – jedná se naopak o úpravu velice fragmentární. Další důležitou implikací je, že tento obor používá odlišné metody úpravy oproti tradičnímu pojetí soukromého práva. Evropské právo soukromé je tvořeno souhrnem účelově vytvořených právních odvětví, která ani nemusí mít podle tradiční vnitrostátní systematiky soukromého práva adekvátní ekvivalent – rozlišuje se zde např. právo občanské – ovšem orientované především na ochranu spotřebitele, právo obchodních společností, právo bankovní nebo pojišťovací apod. V řadě těchto oblastí je potřebné vytvořit pevný rámec právní regulace, což ovšem předpokládá i zapojení veřejnoprávních metod úpravy. Tato skutečnost potom implikuje určitou **nejednoznačnost a zároveň i další specifikum pojmu** evropské právo soukromé.

¹⁷ Tradičně se rozlišují čtyři základní svobody: volný pohyb zboží, volný pohyb osob, volný pohyb služeb a volný pohyb kapitálu a plateb.

1.4.1 Evropské právo soukromé v kontextu pracovního práva

S ohledem na zaměření této knihy je nutné poukázat na skutečnost, že součástí evropského soukromého práva je i **regulace pracovněprávních vztahů**. Evropské pracovní právo (pracovní právo EU) je pojem, který zatím není ustálený, jeho všeobecně uznávaná definice prozatím neexistuje. Dokumenty orgánů EU jej navíc téměř nepoužívají, spíše jsou využívány obecnější pojmy, jako jsou sociální politika nebo sociální dimenze. Takovýto širší pojem však nezahrnuje pouze právo pracovní; dá se pod něj podřadit i sociální zabezpečení, jakož i další instituty a opatření, které se někdy i nepřímo dotýkají ochrany zaměstnanců.¹⁸

Ačkoli evropské pracovní právo není ještě ustáleným pojmem, je poměrně evidentní, že se legislativní aktivity EU v tomto směru týkají **dvou základních oblastí**, a to jednak (i) problematiky pracovních podmínek, zejména pracovní doby, práce na částečný úvazek, pracovních smluv na dobu určitou a vysílání zaměstnanců, jednak (ii) problematiky informování zaměstnanců a konzultace s nimi, zejm. v případech hromadného propouštění a převodu podniku. V obou těchto oblastech evropské právo vychází víceméně z totožného konceptu – primárně jde o stanovení určitých minimálních standardů, a to zpravidla prostřednictvím směrnic, které jsou členské státy povinny adekvátně implementovat. Přirozeně i v pozadí předpisů práva EU v oblasti pracovního práva figuruje idea vnitřního trhu – tentokrát nicméně v určitém sociálním modu: základním cílem dané regulace je jednak zabránit, aby vytvoření vnitřního trhu vedlo ke zhoršení pracovních podmínek zaměstnanců, jednak v rámci vnitřního trhu vytvořit určitý základní jednotný standard pracovních podmínek. Přestože je legislativní aktivita EU na tomto poli relativně intenzivní, i zde se stále jedná o fragmentární úpravu, která vede k harmonizaci pouze některých vybraných pracovněprávních institutů.

Mezi nejvýznamnější směrnice v oblasti pracovního práva, které byly přijaty, patří následující:

- směrnice 89/391/EHS o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci,
- směrnice 91/533/EHS o povinnosti zaměstnavatele informovat zaměstnance o podmínkách pracovní smlouvy nebo pracovního poměru,
- Směrnice o vysílání pracovníků,
- směrnice 98/59/ES o sblížení právních předpisů členských států týkajících se hromadného propouštění,
- směrnice 2000/78/ES, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání,

¹⁸ Hürka, P. et al. *Pracovní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 113.

- Směrnice o převodu zaměstnanců,
- směrnice 2002/14/ES, kterou se stanoví obecný rámec pro informování zaměstnanců a projednávání se zaměstnanci v Evropském společenství,
- směrnice 2003/88/ES o některých aspektech úpravy pracovní doby,
- směrnice 2006/54/ES o zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání,
- Směrnice o zřízení ERZ,
- směrnice 92/85/EHS o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci těhotných zaměstnankyň a zaměstnankyň krátce po porodu nebo kojících zaměstnankyň,
- směrnice 96/34/ES o rámcové dohodě o rodičovské dovolené uzavřené mezi organizacemi UNICE, CEEP a EKOS,
- směrnice 94/33/ES o ochraně mladistvých pracovníků,
- směrnice 99/70/ES o rámcové dohodě o pracovních poměrech na dobu určitou uzavřené mezi organizacemi UNICE, CEEP a EKOS,
- směrnice 2008/104/ES o agenturním zaměstnávání.¹⁹

V souvislosti s výše uvedeným nelze nepodotknout, že se v minulosti objevilo **několik nepoměrně ambicióznějších aktivit směrem k unifikaci** či alespoň důslednější a komplexnější harmonizaci evropského soukromého práva.²⁰ Tyto iniciativy skončily vesměs nezdarem a v současné době se vidina unifikace soukromého práva v rámci EU jeví jako naprosto nerealistická. Důvodem je zejména existence značných rozdílů jak ve věcné úpravě, tak v legislativní technice používané jednotlivými právními řády. Rovněž i novelizované znění SEU (čl. 5 odst. 3) označuje jako jeden ze základních principů evropského práva princip subsidiarity, podle kterého má EU v oblastech, které nespádají do její výlučné pravomoci, jednat pouze tehdy a do té míry, pokud cílů zamýšlené činnosti nemůže být dosaženo uspokojivě členskými státy, ale spíše jich, z důvodu jejího rozsahu či účinků, může být lépe dosaženo na úrovni EU. Obdobně restriktivně ve vztahu ke zvažovaným unifikačním aktivitám vyznívá i čl. 5 odst. 4 SEU formulující princip proporcionality, podle kterého obsah ani forma činnosti EU nemá překročit rámec toho, co je nezbytné k dosažení jejích cílů.

¹⁹ Srov. *Kuipers 2012*, s. 229.

²⁰ Z řady různých iniciativ směřujících k uvedeným cílům lze např. zmínit ustavení Komise pro evropské právo v roce 1982, jejímž účelem bylo formulování obecných principů smluvního práva. Konečným cílem komise mělo být vypracování jednotného Evropského kodexu soukromého práva, který by unifikoval úpravu soukromého práva a nahradil národní zákoníky.